

ЗАКАРПАТСЬКИЙ ШТРИХ В БІОГРАФІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Літературне краєзнавство спонукає збирати інформацію не тільки про розвиток літературного процесу на Закарпатті в контексті всеукраїнському, але й шукати і знаходити крихітки інформації про те, як наш край сприймали відомі письменники Прикарпаття, Подніпров'я, Слобожанщини. Такі матеріали допомагають учителям-літераторам зробити уроки по вивченню творчості Івана Франка, Василя Пачовського, Уласа Самчука, Павла Тичини, Максима Рильського, Володимира Сосюри цікавими, закоріненими в рідну землю.

Недавно я довідався, що знаний на Свалявщині педагог Олена Вячеславівна Яній зберігає фотоальбом про перебування в цьому районі у травні 1986 року Олесь Гончар. Ім'я О.Т.Гончара (1918-1995) у наш час здебільшого асоціюється з його романом „Собор”, а краєзнавці пригадують, що один із персонажів роману „Людина і зброя” носить промовисте для наших країв прізвище – Духнович, що події роману „Циклон” відбуваються на Прикарпатті.

Фотоальбом О.В.Яній засвідчує, що 28 травня 1986 року Олесь Гончар разом з дружиною відвідали Свалявську школу-інтернат, бесідували з педагогічним колективом, учнями, письменник відповідав на численні запитання про його творчу діяльність.

Олена Яній, яка у той час завідувала методичним кабінетом при районному відділі народної освіти і була організатором тієї зустрічі, згадує:

„Запам'яталося, що у ті часи кожен приїзд високого гостя в район брали під свою опіку партійні органи, але з Олесем Терентійовичем були представники обласного та районного виконкомів рад народних депутатів М.М.Мальованик та Ю. А.Воробець. Мабуть, такою була воля письменника – їхати нашим краєм без супроводу партійних працівників. Адже це було через місяць після чорнобильської трагедії, небезпеку від якої перший секретар Компартії України Щербицький недооцінив і повелів вивести киян на першотравневу демонстрацію. Олесь Гончар відвідав дитячі санаторій „Кришталеве джерело”, де лікувалися жертви Чорнобиля. І на зустрічі з учнями Свалявської школи-інтернату з боєм говорив про це велике лихо, яке спіткало Україну”.

У письменника були підстави відмежовуватися від діяльності партійної еліти, яка влаштувала йому погром за роман „Собор”, не давала дозволу на публікацію оповідання „Чорний Яр”. Запам'яталися безпідставні критичні статті замовних критиків, яких дратувало, що Гончар

написав роман, пронизаний національно-патріотичними мотивами.

І думаю, письменникові приємно було почути, що його твори учні читають із задоволенням, що його повість „Бригантина” вплинула на долю одного із підлітків, який навчався в школі-інтернаті. Олена Яній пригадує:

„У своїй педагогічній роботі доводилося вирішувати багато складних проблем. Один випадок особливо запам'ятався. Це історія з хлопчиком Володею (з етичних міркувань не буду називати його прізвище). Батько збиткувався над матір'ю і сином. Хлопець втік з дому, не хотів ходити до школи. Я зацікавила його долею Порфира Кульбаки, героя повісті Олесь Гончар „Бригантина”. На хлопчика так вплинув твір, що він зрозумів: тільки школа дасть йому путівку у життя. Закінчив 8 класів, здобув професію мебльо-вика. Я розповіла Олесю Гончару, як його „Бригантина” допомогла мені в педагогічній роботі. Це його дуже схвилювало”.

Справді. „Бригантина” несе в собі потужний виховний потенціал. Зумовлено це тим, що твір створено письменником на засадах педагогічної думки Василя Сухомлинського.

У Свалявській школі-інтернаті Олесь Гончар цікавився, чи є проблеми у вихованні дітей, чи педагогічний колектив враховує у роботі з учнями їх індивідуальні особливості. Звертаючись до учнів, письменник сказав (цитую за статтею М.Долинича „Олесь Гончар на Свалявщині”, що була опублікована в районній газеті 7 червня 1986 року):

„Під час війни я проходив з боями поруч Карпатських гір, визволяючи Румунію, Угорщину. Мої однополчани гинули в жорстоких боях. Може деякі з них лежать у безіменних могилах в Ужгороді, де я нещодавно побував. Вже тоді, під час походів, думав я з боєм і надією: якщо тільки залишусь живим, я напишу про них... Отож, нинішнє щасливе життя треба цінувати, боротись за нього...”

Ви живете серед роботящих людей, серед мальовничої карпатської природи, яка зароджує в душі поетичне начало. Тому такими будьте і ви – роботящими, щасливими людьми на своїй землі”.

Олена Яній запам'ятала, як письменник говорив про красу Закарпаття – про ошатні будинки, квіти в городях. Сподобалася йому і вишивка на рушнику, який учні подарували шановному гостеві.

Фотокореспондент зробив багато фотознімків. І Олена Яній переслала світлини Гончару у Київ. Він листовно подякував їй і надіслав свою збірку „Фронтіві поезії”.

Є в цій збірці вірш „Ніч у Карпатах”, а такі поетичні твори, як „Атака”, „Моя ти зоре, румунські гори...”, „Трансільванський марш”, „Плацдарм”, приймаються ескізами тих образів і мотивів, які дістали згодом свій розвиток у трилогії „Прапороносці”.

Кілька документів із домашнього архіву педагога Олени Яній про перебування Олеся Гон-

чара на Свалявщині пропоную опублікувати у нашому „Науковому віснику”, аби оцим штрихом в біографії автора „Прапороносців”, „Бригантини”, „Собору” змогли скористатися вчителі краю під час вивчення творчості письменника на уроках української літератури.

Іван Сенько

№ 1

Лист Олеся Гончара педагогу О.В.Яній

Шановна Олено Вячеславівно!

Дякуємо за фото, за увагу. Зустрічі на Свалявщині для нас незабутні. Прийміть від мене на згадку „ Фронтіві поезії”. І прошу передати вітання всьому колективу школи.

Ваш Олесь Гончар. 1.VII.1986, Київ.

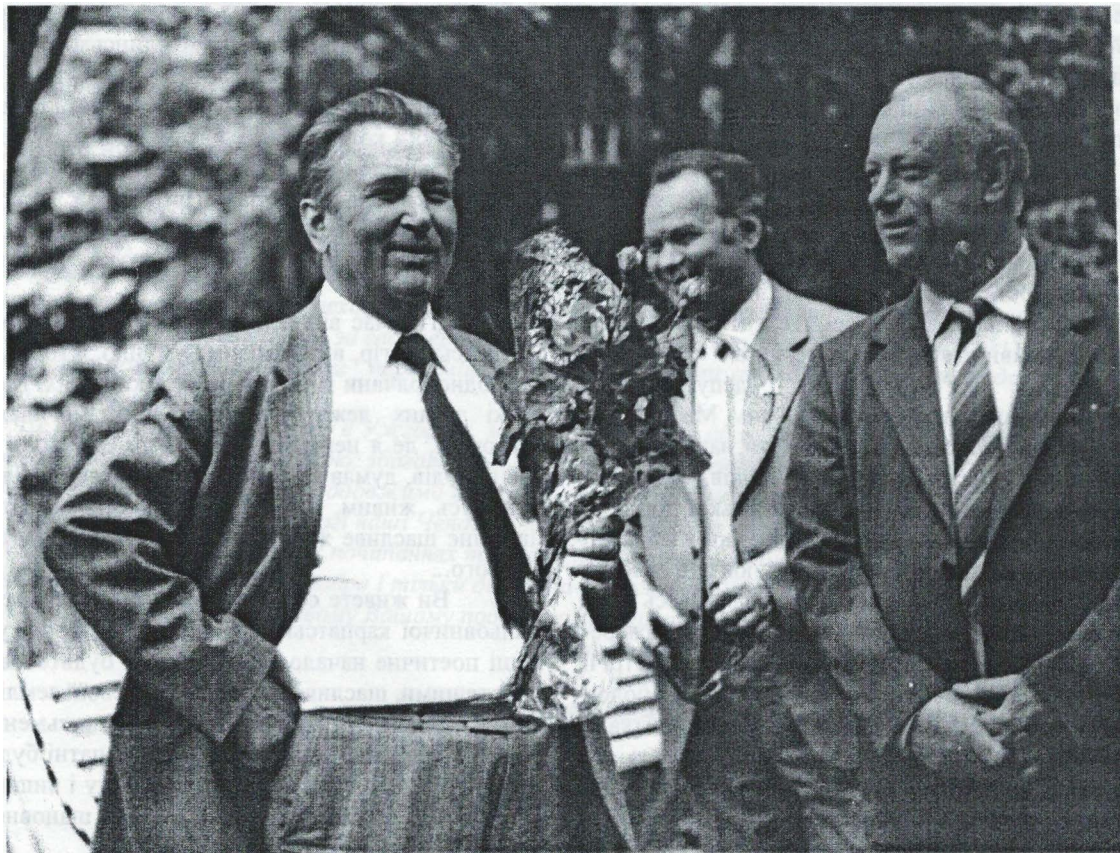
№2

Дарчий напис О.Гончара на книзі:
Гончар О. Фронтіві поезії. – Київ: Дніпро, 1985.

*Олені Вячеславівні Яній на знак щирої пошани від автора. Ол. Гончар.
1.07.86. Київ.*

№3

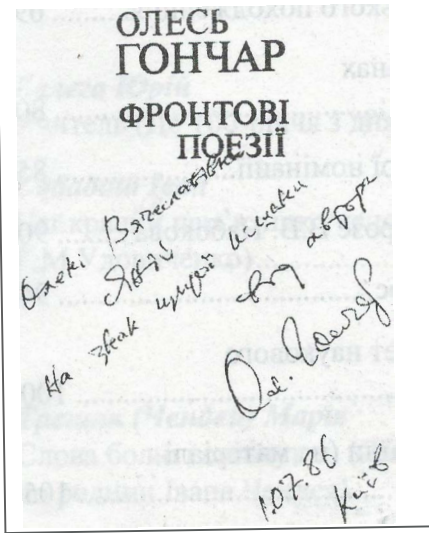
Фотодокументи

Олесь Гончар, голова виконкому Закарпатської обласної ради народних депутатів М.М.Мальованик, директор Свалявської школи-інтернату Ю.П.Тидір у дворі школи-інтернату 28 травня 1986 р.

Шановна Олено Вяземська!
 Дякуємо за гроші, за увагу. Зверніть
 на Свалівки для нас козабурки.
 Успішно вийшло на заміну
 "Фрокові поезії". І цим же
 відрізняється від колективу школи.
 1.VII.1986 Київ. Ваш Олександр Гончар

Конверт (внизу трішечки пошкоджений), в якому О.Гончар надіслав О.Яній листа і в дарунок книжечку „Фронтові поезії (К., 1985).

До друку підготував І. Сенько.
Матеріали від О.Яній отримано за сприяння проф. Л. Голомб.